

6. Doğadaki ilk çoğalma ivmesi Aphrodite ve doğadaki ilk yumurta Eros, güzelliği ele geçiren kaba güç Ares, korku yaptırımı Hades'in öbür dünyası ve tanrıların habercisi Hermes

APHRODITE:

Evrenin oluşumuyla ortaya çıkmış Aphrodite en yaygın haliyle Aşk tanrıçası olarak bilinmekteyse de, Kosmosu harekete geçiren ve içinde ki tüm oluşumları yaratan ilk ivme, yani çoğalma enerjisi yani tanrısal soyut aşk "Aphrodite Ourania" ve insanların üremesini çoğalmasını sağlayan fiziksel aşk da "Aphrodite Pandemos" olarak ayrılır.

İlki yani Ourania evrenin ilk oluşumunda vardır Kosmos'u harekete geçirir ve ardından da onun üzerinde oluşturduğu düzlem Gaia'nın kendisinde Ouranos'u üretmesini sağlar. Platon öğretilerinde çok tartışılan kavram Antikçağ dünyasında sıradan insanın hayatında sadece Pandemos içeriğiyle vardır. Öyle ki tanrılar insan görünümü ve niteliği kazandıkça üreme şekilleri de insana benzememektedir. Bu noktada öncesiz olarak Aphrodite Ouranos'tan kesilen parçalardan akan kan ve köpüklerden doğar. Kronos'un babasını hadım etmesi her ne kadar kötü ve vahşi bir olaya da üreme parçalarında doğan tanrıça o denli güzeldir. Ancak onunla beraber Erynsler adı verilen aile içi ihaneti temsil eden kin perileri de doğmuştur.

Başka bir anlatımda ise Aphrodite Pandemos'un doğumu daha geç orijine dayandırılır ve insan tanrılar çıktıktan sonra Zeus'la Dione'den doğma bir kız olarak gösterilir. Aphrodite ögesi karşıtlıklarla doludur ama aynı zamanda dialektik bir yönü vardır. Güzellikle çirkinliğin birbirini tanımlaması onda görülür. Öyle ki tanrıça çirkinlik timsali Hephaistos'la evlendirilir. Ama yine de karşıtlıkların birbirini tamamlamasında ya da harmonisinde şüpheler olmalı ki Aphrodite bu kez Hephaistos'u fiziksel olarak güzel ancak ahlak ve ruh olarak çirkin yıkım katliam ve şiddetin tanrısı Ares'le aldatır.

Tanrılarla ait bazı hikayelerin bazı dönemlerde ön plana çıkması şüphesiz dönemine olaylarını yorumlamamıza yardım olmaktadır ancak hikayenin hangi dönemi yansıttığını kesinkes söylemek her zaman olası değildir. Bu hikaye, her iki tanrının orijinine bakıldığında Thrak ve Akdeniz kökenli grupların belki de Grekler safında üstü kapalı ittifaklarının bozguna uğratılmasıyla ilgili gözükmeyle beraber temelde aldatma ve cezasını görme üzerine ahlaki bir mesaj taşıdığını söylemekle de yetinilebilir.

Güzel tanrıçaya birçok ölümsüzün yanında birçok ölümlü de aşıktır ancak hepsinin sonu yaklaşık hüsrana ve felakete biter, gözlerini kör eden tutku ölümlerini ve felaketlerini de hazırlar. Tutkuların içinde prenses Smyrna ve babasının da sıra dışı aşkı vardır ancak sonunda baba kızı öldürür, tanrıça kıza acıyıp bu ölü bedeni mersin ağacına çevirir ondan doğan Adonis adlı çocuğu da yer altı dünyasında Persophone'ye verir. Ancak karmaşık ilişkiler bununla da bitmez bu kez Aphrodite Adonis'e sevdalanır ama sevgilisi Ares Adonis'e bir yaban domuzu göndererek onu yaralar. Adonis'ten akan kanlar dağlardaki Anemon çiçeklerini oluşturur. Görülüyor ki bu hikayeler sıra dışı ahlaki karmaşalara dikkat çekmenin beraberinde aslında o dönem dünyasının fauna ve florasını da ele alır.

Tabi ki Aphrodite'nin en bilinen ve ünlü hikayesi Troia Savaşının başlamasına neden olan güzellik yarışmasıdır. Yarışmada Hera, Athena yanında kendisini seçen Paris'e Helena'nın aşkını verir. Helena'yı Hellas'tan Troia'ya kaçırarak Paris ise tarihin bu büyük savaşını başlatır. Hikayenin arka planında tabi ki Athena'nın kimliğinde Hellas, Hera'nın kimliğinde de onların müttefikleri ada halklarıyla; İstar'dan Astarte'ye ve Ashtoreth'e dayanan doğulu orijiniyle

Aphrodite'nin kimliğinde Anadolu halkların savaşı anlatılmaktadır. İkonografisinde Aphrodite çıplak dolgun vücutlu güzel saçlı bir genç kız olarak tasvir edilir. Yanında her baharda girip yıkanarak bakireliğini tekrar kazandığı Kalliorke ırmağından getirilen suyun durduğu Loutrophoros, yine yanında güvercin, elinde bazen gül ve nergis vardır.

EROS:

Aphrodite figürünün geçtiği yerde ayrılmaz figür Eros'tur. Aslında ikisinin doğuşları da hikayeleri de iç içedir. Ancak onun da Aphrodite gibi gelişim ve başkalaşım süreci vardır. İlk Eros Aphrodite gibi Kaos'dan doğan ilk yumurta olarak tarif ve tasvir edilir. Kaos tarafından yumurtlanan bu yumurta çatlar yarısı yarısı gök, yarısı yer olur yani Ouranos ve Gaia. Bu evrendeki eşleşmelerden oluşan bütünlüğün simgesi olmuştur. Klasik dönem felsefesinde ilk Eros'un iki yarısı Peneia/Yoksunluk ikinci yarısı Poros/Çare olarak tarif edilmiş. Yoksunluk çareyi buldukça yeni yoksunluklar oluşmuş bunlara çareler oldukça da hızla çoğalma sürmüştür. İşte burada yeni yoksunlukları yaratan doyumsuz tutku da Aphrodite Ourania olarak adlandırılmış.

Diğer Eros ise Aphrodite Pandemos gibi insanlar ve insan görünümlü tanrılar dünyasına aittir. Karşı cinslerin arasındaki tutku aşk ve şehveti Aphrodite'nin emriyle o harekete geçirir. Eros birçok tasvir ve hikayede aşkın sembolüyükten ona da aşık olan Miletos kralının kızı Psyke vardır. Bu aşkı duyan Aphrodite çok kızar ve kızı gözden düşürmek için Eros istemediği halde uyurken ona bakması için kandırır. Kız yanında uyuyan Eros'un yüzüne kandil tutarken bundan damlayan yağ tanrının yüzünü yakar ve Eros bir daha Psyke'yi affetmeksizin kalbinden siler. Psyke, Eros'un aşkı ve hasretinden eriyip yok olur. Yani aşkın hızla gelişip ancak kırılğan biçimde çabuk gidişi durumunu, heyecanla hızlı yapılan işlerin sonuçlarının zararlı sonuçlandığını vurgulayan bu hikaye tek bir olaya işaret etmemekle birlikte Aphrodite algısının soyut bütünlüğü içinde yer alır. İkonografisinde Eros kısmen olgun şişman tombul suratlı ve tombul bebek vücutlu tasvir edilir, elinde ok ve yay vardır.

ARES:

Akıllı mücadele, haklı savaşın tanrısı Athena iken Ares kaba kuvvet, kıyım yok edici savaşın tanrısıdır. Atinalı Athena'nın yanında Thrakyalı Ares şüphesiz, uygar ve demokrasinin beşiği olduğunu iddia eden Atina'nın yanında zorlu mücadele ve kayıplar verilen Thrak kabilelerinin yergi dolu tasviridir. Ares kimliği hep olumluluklar karşısında yıkıcı karşıt olarak kullanılmıştır. Üzerinde durulduğu gibi, güzellik ve aşk tanrıçasına sevgili olmuş şiddet sevgisizlik ve kıyımdır. Hatta Aphrodite'den üç çocuğu olur, bunlar Phobos/Korku; Eris/Nifak; Deimos/ Dehşet tir.

Aresle ilgili hikayelerin çoğu kavga hikayeleridir ve çoğu kez bu kaba güç yenilir. Üstelik Troia Savaşında önce Athena tarafından taş darbesiyle alt edilmesi sonra Diomedes gibi bir ölümlü tarafından vurulmuş olması, Hephaistos tarafından Aphrodite ile basılıp diğer tanrılara ifşa edilmesi, Herakles tarafından vurulması, Aloadaı'nın devleri tarafından kafeste yarı ölü aylarca hapsedilmesi ve tanrılar katında Poseidon'un oğlunu öldürdüğü için mahkemeye çıkarılıp yargılanması, Hellas coğrafyasında ilkel ve kaba bulunan ama üstesinden gelinemediği için sürekli gündemde olan Thrakya halkları hakkındaki aşağılayıcı anlayışın tasfirleridir.

Ares ikonografisinde dev boyutlarda, yapılı sakallı bir genç adam olarak tasvir edilir. Çıplaktır ancak başında Thraklar'a has miğfer elinde kalkan mızrak ve ayağında sandaletleri vardır. Yanında da kutsal hayvanı olarak akbaba ve köpek taşır.

HADES:

Tanrıların yaşadığı göklerdeki Olympos, ölümlülerin yaşadığı Orta Dünya ve ölümsüzlerin ölümlülere kurallarına uydukları taktirde vaat ettikleri ya da kurallara uymadıkları taktirde sonsuz acılarla cezalandırılacakları, karanlıklar ülkesi-Öbür Dünya/TARTAROS'tur. İşte bu dünyanın da Zeus tarafından görevlendirilen baş tanrısı Hades'tir. Hades Tartaros'ta ölümler üzerinde hüküm sürmektedir ve tebaasında kimsenin orta dünyaya dönmesine izin vermeyen acımasız hükümdardır. Hades'in yardımcısı çok sayıda daimon-zebanileri bulunur. Ancak Hades canlıların yaşamlarının sadece sonlandırılmasıyla bağlantılı olarak yorumlanmaz. En ünlü hikayesi bereket tanrıçası Demeter'in kızı Persophone'i yeraltı dünyasında alıkoymasıdır. Buna üzülen Demeter yeryüzündeki görevini yapmaz, toprağın bereketi olmadığı için büyük bir kuraklık baş gösterir. Baş tanrı Zeus evrenin düzenini etkileyen bu durumu düzeltmek için kuralları hafifletir ve yılın üçte birlik süresini yeryüzünde annesiyle geçirmesi için Hades'i Persophone'yi bırakmaya razı eder. Sonuç olarak burada ölüm tanrısı istediği taktirde bereket ve yaşamı da insanlara sunmuştur. Yani insanların hafızasında yer eden büyük kuraklıklardan sonra inandıkları şeylere isyan ve güvenlerinin sarsılması, otoritenin kurallarını yumuşatmasıyla tekrar düzene sokulmuştur. Dolayısıyla doğayla ilgili iyi ve kötü olayların tamamen kendi dışlarında tanrıların taktirine bağlı olarak geliştiği algısı yerleştirilmiştir.

Antik dönemde de Hades hikayeleri anlatılırken tanrının ya da zebanilerinin adı söylenmez ona yer altının bereketi ve zenginliği Plouton diye hitap edilirdi.

Hades'le ilgili hikayelerde Tartaros'un ayrıntılı tasviri oldukça ilginçtir, kendi içinde tamamen tutarlı bir düzeni vardı: Yeryüzünün altına Okenaos nehrinin Sytks kolu akar. Ölü ruhlar orta dünyadan bu nehrin kıyılarına gelirler buradan eğer yanlarında verecekleri varsa kayıkçı Kharon onları karşıya geçirir yoksa sonsuzlukta arada kalırlar. Burayı geçebilen ruhlar ilkin elli başlı köpek Kerberos'u atlatmak zorundadırlar, eğer bunu başarırlarsa ilkin bataklığa ayak basar ve buradan da çıkabilirlerse büyük yeşil çayırlara varırlardı. Burada yaşarken kahraman olan kutsal ruhlar serbestçe dolaşırdı ve Hades, Persophone, Erobos'un sarayları bulunuyordu. Bunların arka bahçesindeyse iyi ruhların su içtikleri ve içtikçe yaşarken olan güzel günlerini hatırlamalarına hafızalarında yaşamalarına izin verilirdi. Bundan sonra Minos, Rhadamathys ve Aikos'un saraylarını girişlerinde olduğu üç yol gelirdi. Ruhlar burada son kez sorgulanır, hades2in ölçütlerine göre bir kısmı sonsuzlukta hep acı çecekleri Tartaros, bir kısmı ortadaki yeşil çayırlar, ancak en seçkin olanları da Elysium meyve bahçelerinin olduğu yer altı dünyasının en güzel kısmında huzur ve mutlulukla yaşamaya devam ederlerdi.

HERMES:

Zeus Maia adındaki sevgilisinden olan oğludur. Tanrılar pantheonunda tanrılar arasındaki haberleri taşımak da Zeus'un oğlunun işi olmuştur. Zeus'tan aldığı kurnazlık yeteneği ile doğar doğmaz karışık işler yapan Hermes Apollon'un sürülerini kaçıtır ama Apollon tarafından yakalanınca ona bir lir yapı hediye ederek gönlünü alır. Hermes müzik aletlerini icat etmeye devam eder. Sürülerini güderken bu kez çaldığı flüt yine Apollon tarafından beğenilir ve bunun karşılığında tanrı tarafından kendisine sihirli değnek kerykaion verilir ayrıca Apollon'dan geleceği okumayı ve kehanette bulunmayı da öğrenir.

Hermes sadece küçükken kazandığı yetenekleri anlatan mitoslar kendine ait olmak üzere, Grek mitolojisinde birbirinden zaman mekan olarak ayrı olsa da yaptığı sihirlerle farklı

hikayeleri ve kişileri birbirine bağlayan aktif bir karakter olarak karşımıza çıkar. Şüphesiz bunda hızla genişleyen Grek koinesi içinde farklı inanış, mitos ve tanrıların Grek pantheonu içine yerleştirme çabası görülmektedir.

Bu kadar geniş coğrafyadaki olayları birbirine bağlayan figür, tüm bunlar arasındaki yolları iyi bilen kılavuz olarak ön plana çıkmış ve özellikle Roma döneminde ana yollar üzerindeki mil taşları Hermes figürlerini taşımıştır. Hermes sadece yeryüzündeki yolların değil Tartaros'a giden yolun da kılavuzudur, bu nedenle klasik dönem mezarlarından başlayarak mezarlarda Hermes figürleri bulunur.

Hermes ikonografisinde, başında Hades'in verdiği kendisini görünmez kılan petososu, ayaklarında onu hızlı kılan kanatlı sandaletleri ve elinde kerykaionu ile tasvir edilmiştir.